

Overgreb mod børn & unge

Hvad ser du? - Hvad gør du?

Børne- og Familiecentret

Forord

Børn og unge har ret til et godt liv. De har krav på beskyttelse, udvikling og inddragelse. Men desværre bliver børn og unge i mange tilfælde udsat for skadelige handlinger. Det gælder, når det drejer sig om overgreb begået af voksne mod børn, eller når børn og unge udviser en grænseoverskridende adfærd over for andre børn.

Overgreb mod børn og unge virker hæmmende og i værste fald ødelæggende for børn og unges naturlige udvikling. Vi må derfor aldrig acceptere eller ignorere overgreb. Vi har et fælles ansvar for, at det ikke sker. Og hvis det sker, har vi også et fælles ansvar for, at det bliver stoppet.

Lovgivningen på området er tydelig. Kommunerne har et særligt ansvar i forhold til at sikre, at børn og unge får de bedst mulige vilkår for god trivsel og udvikling. I den forbindelse påhviler der også Lemvig Kommune et særligt ansvar i forhold til at opspore og forebygge alle former for overgreb og til at håndtere skaden, hvis den skulle ske.

En af hjørnestenene i Børne- og Familiecentrets arbejde er at sikre alle børn og unge et godt liv med mulighed for trivsel og udvikling. Det er derfor vigtigt, at professionelle, der beskæftiger sig med børn og unge, får viden og inspiration i deres arbejde for at kunne understøtte dette.

Det er mit håb, at denne beredskabsplan vil bidrage og medvirke til

- En fortsat debat om børns opvækstvilkår
- At der i det tværfaglige samarbejde arbejdes for og sættes initiativer i gang for at forebygge overgreb mod børn og unge
- At opsporing og standsning af eventuelt igangværende overgreb fungerer
- Tværfaglige og tværsektorielle drøftelser af indsatser på børne- og ungeområdet for herigennem at skabe et fælles fagligt fodslag i kommunen.

Henrik Thygesen

Formand, Familie- og Kulturudvalget

Beredskabsplanen er en videreudvikling af en tidligere publikation, rettet mod seksuelle overgreb. Denne udgave er rettet mod alle former for overgreb. Publikationen er udarbejdet af Børne- og Familiecentret på baggrund af inspiration fra blandt andet Socialstyrelsen, Børns Vilkår, Red Barnet, Det Kriminalpræventive Råd og SISO. Beredskabsplanen er tænkt som et centralt og fælles handleredskab, når og hvis der i dagplejen, daginstitutioner, SFO'er, skoler, blandt Børne- og Familiecentrets øvrige samarbejdspartnere eller hos en borger opstår mistanke eller viden om overgreb mod børn og unge.

Indhold

Forord	1
1. Indledning	3
2. Skærpet underretningspligt	4
3. Underretningens indhold	4
4. Hvordan opstår en sag?	4
Bekymring	5
Mistanke	5
Konkret viden	5
5. Når mistanken retter sig mod:	5
En forælder eller stedforælder	5
En anden voksen i barnets familie eller netværk	5
En ansat	6
Et andet barn eller en ung under 18 år	6
6. Hvem gør hvad, når en sag opstår?	6
Når en sag anmeldes til politiet	7
Samarbejde med Børnehus Midt	8
SEKSUELLE OVERGREB MOD BØRN & UNGE	8
7. Bekymrende seksuel adfærd	8
8. Tegn på seksuelle overgreb	9
Mulige fysiske symptomer	9
Mulige psykiske tegn og reaktioner	9
Mulige sociale og adfærdsmæssige tegn og reaktioner	10
FYSISKE OG PSYKISKE OVERGREB MOD BØRN OG UNGE, SOM IKKE ER AF SEKSUEL KARAKTER	11
9. Definition af vold	11
10. Mulige tegn og reaktioner	11
PRESSEHÅNDBLING	12

1. Indledning

Det overordnede mål med beredskabsplanen er så tidligt som muligt at opspore overgreb og sikre en faglig kvalificeret håndtering deraf.

Vi har alle et ansvar for, at overgreb forebygges eller stoppes. Men for at kunne se og helst forudse overgreb må vi have en viden om, hvad vi skal kigge efter. Og for at handle må vi være klar over, hvilke muligheder der er, og hvor vi kan gå hen.

Lovgrundlaget er Servicelovens § 19, stk. 5: Kommunalbestyrelsen skal udarbejde et beredskab til forebyggelse, tidlig opsporing og behandling af sager om overgreb mod børn og unge. Beredskabet skal udformes skriftligt, vedtages af kommunalbestyrelsen og offentliggøres. Kommunalbestyrelsen skal revidere beredskabet løbende efter behov dog med maksimalt fire års intervaller.

Formålet med beredskabsplanen er, at personalet i Børne- og Familiecentret, herunder Sundhedsplejen, Familiebehandlingen, PPR og Familieafdelingen samt personale i dagplejer, daginstitutioner, SFO'er, skoler og klubber, får relevant viden, der kan bruges, når der skal handles i forhold til børn og unge, der måske har været udsat for overgreb. Formålet er endvidere at bidrage til en forebyggelse af seksuelle overgreb og krænkelser.

Personalet i dagplejen, institutioner, SFO'er, skoler og klubber har tæt kontakt med børn, unge og deres forældre, og derfor har de gode muligheder for at etablere en forebyggende indsats og iværksætte en tidlig indgriben. Som basis for det forebyggende og indgribende arbejde giver beredskabsplanen en beskrivelse af, hvornår børn er truede, og hvilken adfærd børnene kan have, når de er eller har været udsat for seksuelle- eller andre typer af krænkelser.

Beredskabsplanen giver indsigt i, hvad der skal gøres under og efter, at man som fagperson får mistanke eller viden om seksuelle overgreb. Beredskabsplanen indeholder ligeledes en oversigt over, hvilke opgaver dagplejen, institutioner, SFO'er, skoler og klubber skal varetage, og hvilke opgaver Børne- og Familiecentret har ansvaret for.

Frem for alt, er der al mulig grund til at tage børns og unges udsagn alvorligt, hvis de fortæller om overgreb eller udviser tegn derpå.

Mange fagpersoner oplever en usikkerhed, når de møder børn og unge, hvor der er mistanke eller viden om overgreb. Det kan være en usikkerhed om: Hvem man må tale med? Skal man underrette om det? Hvornår skal man politianmelde det? Hvordan sikrer man omsorg for barnet? Rækken med dilemmaer er lang. Denne beredskabsplan skal være et redskab til at mindske usikkerheden.

Sager med overgreb er en krisesituation, hvor de involverede har hårdt brug for støtte og hjælp. Ofte har forældrene også brug for at tale med nogen om, at deres barn har været udsat for seksuelle overgreb, og de har brug for hjælp til, hvordan de skal forholde sig til og tale med deres barn og samtidig tilstræbe at opretholde de vante rutiner i dagligdagen.

Barnet eller den unge kan have brug for krisehjælp både i forhold til det seksuelle overgreb og i forhold til andres reaktioner på det, barnet eller den unge har været udsat for. Det er dog vigtigt, at der ikke påbegyndes nogen egentlig terapeutisk behandling, før en eventuel politimæssig efterforskning er afsluttet, eller før der er indgået en aftale med politiet om, at behandlingen kan påbegyndes.

Også personale og fagfolk kan have brug for krisehjælp, særligt hvis den mistænkte er en kollega.

Børne- og Familiecentret er parat med et akut kriseberedskab via egne medarbejdere, behandlende psykologer, familierapeuter, pædagoger, socialrådgivere, sundhedsplejersker med flere. Desuden har centret mulighed for at trække på eksterne psykologer.

De regionale Børnehuse er en enhed, som kommunerne skal kontakte, hvis der er viden eller blot mistanke om at et barn eller en ung fra 0 til og med 17 år har været udsat for overgreb. Der kan efter aftale også ydes rådgivning til professionelle og andre, der beskæftiger sig med børn og unge.

2. Skærpet underretningspligt

Fagpersoner har en skærpet underretningspligt jf. Servicelovens § 153, hvis man ser tegn på mistrivsel eller overgreb hos børn, unge eller deres familie. Det er vigtigt, at man ikke undlader at gå videre med sine iagttagelser, for eksempel af misforståede hensyn til forældrene. Det allervigtigste er, at barnet er i centrum.

Underretningspligt går forud for tavshedspligt!

Underretningen er personlig. En underretning sendes til Børne -og Familierådgivningens underretningsmail: underretninger@lemvig.dk eller i akutte situationer på tlf. akut-telefonnr. 30537375

3. Underretningens indhold

- Data på barnet og forældrene, herunder forældremyndighedsindehaver
- Konkrete datoer for episoder
- Beskriv observationer: hvad, hvornår under hvilke omstændigheder
- Undlad tolkninger og vurderinger
- Beskriv barnets fysiske, psykiske og sociale forhold
- I sager, hvor mistanken retter sig mod forældre eller andre nære slægtninge, må disse **ikke** informeres forud for underretningen
- Skriv om forældrene er orienteret om underretningen og begrund, hvis dette ikke er tilfældet

Hvis der er mistanke mod en eller begge forældre, må de ikke orienteres, da der vil være risiko for at forældrene kan udsætte deres børn for yderligere belastning f.eks. i form af trusler for at sikre børnenes tavshed.

Underretningen sendes her direkte til Børne -og Familierådgivningen på underretninger@lemvig.dk, som sammen med politiet koordinerer, hvornår forældrene orienteres.

Underretningspligten er personlig. Dvs. at man har pligt til at underrette, også hvis ens leder ikke er enig.

Oplever du, at Børne -og Familierådgivningen ikke handler tilstrækkeligt med baggrund i din underretning, kan Ankestyrelsen underrettes. Ankestyrelsen undersøger så, om kommunens indsats er tilstrækkelig.

4. Hvordan opstår en sag?

En sag opstår på baggrund af nogle observationer, der peger i retning af, at barnet eller den unge har været udsat for seksuelle- eller andre former for overgreb. Umiddelbart er der tre stadier af observationer, henholdsvis bekymring, mistanke og konkret viden.

Ankestyrelsen kan kontaktes:

På telefon: 33 41 12 00 mellem 12:00 og 15:00 (Mandag til og med fredag)

Pr. brev: Nytorv 7, 2. sal, 9000 Aalborg

Pr. E-mail: ast@ast.dk (ikke sikker)

Pr. E-mail: sikkermail@ast.dk (sikker mail, hvis du sender fra en sikker mail)

Bekymring

Her er der ikke tale om, at man har en konkret viden om en konkret handling begået af en bestemt person. Her er heller ikke tale om en decideret mistanke. Bekymringen alene bør derfor i første omgang føre til observationer af barnet i en periode og samtale med forældrene, med mindre bekymringen går på, at forældrene begår seksuelle- eller andre former for overgreb mod barnet. Disse sager skal man drøfte med sin leder og finde ud af, om sagen skal tages op på Tværfaglig Træffetid.

I bekymringsfasen kan der være mange ting, som holder en tilbage fra at reagere, når man møder et barn, der viser tegn på mistrivsel, eller som måske er udsat for overgreb. Er bekymringen blot et udtryk for en upassende mistanke? Er det rigtigt, det jeg ser? Risikerer jeg at sætte samarbejdet med forældrene og deres tillid over styr? Er jeg den nærmeste til at reagere, eller er der andre, som er tættere på? Er det overhovedet en del af min faglighed at blande mig i noget, som handler om problemer i barnets hjem? Bryder jeg min tavshedspligt?

Er du bekymret, bør du reagere og få undersøgt, hvad der er galt!

Mistanke

Dette gør sig gældende, når mistanken om, at barnet eller den unge har været udsat for en seksuel grænseoverskridende adfærd eller vold. Mistanke kan for eksempel formuleres på baggrund af en observation af barnet eller den unge.

I disse tilfælde laver man en underretning til Børne- og Familierådgivningen, og der er mulighed for at rådføre sig med socialrådgiverne i Børne- og Familierådgivningen, der herefter påtager sig ansvaret for det videre forløb. Børne- og Familierådgivningen vurderer ligeledes, hvorvidt politiet skal kontaktes. Såfremt forældrene er under mistanke, er det vigtigt at understrege, at de ikke skal orienteres i denne fase for at undgå, at efterforskningen ødelægges.

Konkret viden

Den konkrete viden kan komme fra direkte udsagn fra barnet eller den unge, tilståelser fra krænkeren, fra vidner, fra domsfældelse samt fra fund ved lægeundersøgelse. I disse tilfælde laves en underretning til Børne og Familierådgivningen, der sammen med politiet afgør, hvorledes det videre forløb skal foregå. Også her gælder det, at såfremt mistanken er rettet mod forældrene, må de ikke orienteres i denne fase.

5. Når mistanken retter sig mod:

En forælder eller stedforælder

Mistanke mod en forælder eller en stedforælder har en særlig status, da nærheden til barnet rummer en mulighed for barnet – f.eks. i form af trusler til tavshed.

Medarbejderen bør kontakte nærmeste leder¹. Mistanken gives videre til Børne og Familierådgivningen i form af en underretning uden forældrenes inddragelse. Socialrådgiveren vurderer sammen med politiet det videre forløb, og de aftaler i fællesskab, hvornår forældrene orienteres om underretningen. Der gives tilbagemelding til underretter herom.

En anden voksen i barnets familie eller netværk

Medarbejderen bør kontakte nærmeste leder (se note). Mistanken gives videre til Børne og Familierådgivningen, og man sender en underretning til Børne og Familierådgivningen. Som udgangspunkt bør lederen kontakte barnets forældre og orientere om mistanken, ligesom der informeres om, at Børne- og Familierådgivningen er kontaktet. Socialrådgiveren vurderer sammen med politiet det videre forløb. Der

¹ Bemærk, at forpligtelsen til at underrette påhviler den enkelte – en leders afvisning af at underrette fritager ikke den enkelte medarbejder for ansvar. Dog er samarbejde med lederen i disse sager af stor betydning.

etableres et samarbejde mellem Børne og Familierådgivningen og barnets eller den unges skole eller institution.

En ansat

Medarbejderen, der har mistanken, bør straks orientere nærmeste leder. Retter mistanken sig mod lederen, orienteres næste nærmeste leder. Vurderer lederen, at der ikke er substans i mistanken, sendes der en skriftlig redegørelse om sagen til næste nærmeste leder samt en kopi til personaleafdelingens personalemappe. Vurderer lederen i stedet, at der er substans i mistanken, skal lederen kontakte næste nærmeste leder for håndtering af sagen, ligesom direktøren og fagchefen underrettes.

Disse procedurer følges samtidig med at der sendes en underretning til Børne- og Familierådgivningen.

Den ansatte, der er under mistanke, skal under alle omstændigheder informeres, også selvom sagen vurderes som grundløs. Orienteringen finder først sted, når lederen og dennes nærmeste leder ved, hvordan de vil håndtere sagen. Specielt ved politianmeldelse skal lederen koordinere med politiet, hvornår den berørte medarbejder informeres om anmeldelsen. Samtidig kontaktes personaleafdelingen for at aftale det videre forløb for blandt andet at sikre forhold, der har betydning for efterforskningen såsom adgang til nøgler, kameraer, computere med mere.

Det er efterfølgende lederens opgave at fritage medarbejderen for tjeneste, indtil sagen er afsluttet.

Medarbejderen skal opfordres til at kontakte sin faglige organisation og skal oplyses om muligheden for, at lederen kan hjælpe medarbejderen med at få psykologhjælp.

Et andet barn eller en ung under 18 år

Man skal være opmærksom på, at både den seksuelle – og den kriminelle lavalder er 15 år. Det betyder, at det ikke er tilladt at have samleje eller anden kønslig omgang med en person under 15 år. Det skal understreges, at hvis begge børn er under 15 år, vil det medføre en social sag i forhold til begge børn. Det er vigtigt at være opmærksom på, at begge børn og deres familier kan have behov for hjælp og støtte, det vil sige, der kan være tale om en underretning på dem begge.

Hvis den, der begår vold mod, krænker eller opfører sig seksuelt grænseoverskridende overfor et barn eller en ung, er over den kriminelle lavalder, kan der blive tale om en politianmeldelse. Derudover skal der fra en socialrådgiver i Børne og Familierådgivningen oprettes en social sag i forhold til dem begge.

Under alle omstændigheder underrettes Børne- og Familierådgivningen.

6. Hvem gør hvad, når en sag opstår?

Når Børne- og Familierådgivningen modtager en underretning fra borgere, forældre og fagprofessionelle, vil vi, hvis sagens omstændigheder tillader det, sørge for:

- At underretteren orienteres om, hvad der forventes at komme til at ske i forhold til politianmeldelse, videoafhøring, undersøgelse på Retsmedicinsk Institut, orientering af forældre med mere
- At underretteren orienteres om, hvordan vedkommende konkret skal forholde sig til barnet eller den unge og eventuelt til forældrene, indtil sagen er drøftet med politiet
- At underretteren vejledes i, hvordan vedkommende så hurtigt som muligt udarbejder en skriftlig underretning

En underretning skal som minimum indeholde

- Barnets eller den unges cpr.nr. (hvis det kendes)
- Relevante og faktuelle oplysninger om barnets eller den unges forhold

- En baggrund for underretningen, altså hvad der giver anledning til bekymring
- En redegørelse for barnets eller den unges udvikling generelt, faglig, socialt og personligt
- En beskrivelse af samarbejdet med forældrene
- Barnets eller den unges egne udsagn, hvis barnet eller den unge har fortalt om overgreb
- En redegørelse for barnets eller den unges trivsel, mistrivsel og bekymringsadfærd

Dagplejere, pædagoger og lærere

- Der har den daglige kontakt med barnet, den unge og familien, skal i samarbejde med en socialrådgiver i Børne & Familierådgivningen afstemme kontakt og støtte i forhold til politiets efterforskning
- Bør drage omsorg for, tale med og lytte til barnet eller den unge, dog uden at udspørge
- Bør være opmærksomme på, at børn og unge har en enestående evne til at gå ud og ind af en traumatiserende oplevelse. De skal derfor have mulighed for at indgå i fællesskabet, uden der tages unødvendige og særlige hensyn

Politiet

- Er ansvarlig for efterforskningen af sagen – Visitations enheden – se bilag i slutningen af publikationen.
- Videoafhører almindeligvis børn mellem 4 og 14 år², idet de ved en retssag oftest ikke skal møde i Retten. Det skal børn og unge over 14 år som udgangspunkt
- Er ansvarlig for, i de tilfælde det er nødvendigt, at der bliver foretaget retsmedicinske undersøgelser
- Skal sikres de bedste forudsætninger for efterforskningen, hvorfor Børne & Familierådgivningen afstemmer tilbud om behandling med politiet

Socialrådgivere i Børne og Familierådgivningen

- Er tovholdere under hele forløbet i forhold til kommunale samarbejdspartner
- Er ansvarlig for, at barnet er sikret, enten i hjemmet eller på anden vis
- Informerer de involverede parter og koordinerer indsatsen omkring barnet, den unge og familiens dagligdag, herunder en orientering til klassekammerater medvidere
- Orienterer familien om forældelsesregler, erstatningsregler og lignende

Fagpersoner i Børne- og Familiecentret samt øvrige fagpersoner

- Tilbyder støtte og vejledning og sikrer i samarbejde med socialrådgiveren ekstra støtte ved behov
- Bør være omsorgsfulde og lyttende over for barnet eller den unge, dog uden at udspørge.

Når en sag anmeldes til politiet

Når politiet har efterforsket sagen, herunder samlet beviser, indhentet vidneudsagn og afhørt offeret og den mulige gerningsmand, vurderer anklagemyndigheden, om der er grundlag for en tiltale. Kriteriet for, at der rejses tiltale, er, hvorvidt sagens oplysninger og dokumentation giver rimelig sandsynlighed for, at sagen kan føre til dom. Hvis sagen frafaldes, kan det skyldes, at efterforskningen har afdækket, at sigtelserne kan modbevises, og at de eneste beviser i sagen er ofrets udsagn, som er usikre og ikke kan underbygges af andre oplysninger.

Under alle omstændigheder er Børne- og Familiecentret forpligtet til undersøge, om der skal iværksættes et støtteforløb eller behandling og at koordinere en eventuel indsats via internt samarbejde i Børne- og Familiecentret samt i samarbejde med forældre, dagplejen, institutioner og skoler. Det vil være en

² Det beror på en konkret vurdering, om der arbejdes med videoafhøring, men de nævnte aldersgrænser er typiske.

socialrådgiver fra Børne og Familierådgivningen, der skal udmønte indsatsen, og hvis der ikke i forvejen er en § 50-undersøgelse, der kan afdække barnets forhold og behov for støtte, skal det vurderes, om der er grundlag for at udarbejde én. I den forbindelse vil relevante samarbejdspartnere blive en aktiv del i beskrivelserne, som laves ud fra ICS-trekanten. Det er af største betydning, at barnet ikke efterlades i et tomrum!

- Sagen anmeldes
- Opgivelse
- Sigtelse
- Dom
- Frafald
- Frifindelse

Når Børne -og Familierådgivningen modtager en underretning om overgreb mod et barn, skal Børne- og Familierådgivningen gennemføre en samtale med barnet.

Samarbejde med Børnehus Midt

Ved mistanke eller viden om vold eller seksuelle overgreb mod børn, og hvor der er sket anmeldelse til politiet, og Børne & Familierådgivningen har truffet afgørelse om at udarbejde en børnefaglig undersøgelse, skal Børnehuset inddrages. Børnehuset koordinerer arbejdet samarbejdet mellem politi, sygehus og kommunens myndighedsafdeling if. med overgrebet. Herudover udfærdiger Børnehus Midt den del af den børnefaglige undersøgelse, der vedrører overgrebet. Den øvrige del af undersøgelsen udarbejdes af Børne & Familierådgivningen.

Børnehuset vil typisk også udføre kriseintervention if. til barnet og evt. den øvrige familie, afhængig af sagens indhold.

Det er endvidere i Børnehuset, politiet foretager videoafhøringer af barnet.

Børnehusets personale er socialrådgivere og psykologer, og der er til hver sag tilknyttet en fra hver faggruppe.

SEKSUELLE OVERGREB MOD BØRN & UNGE

7. Bekymrende seksuel adfærd

Følgende typer adfærd bør vække opmærksomhed eller bekymring:

- Hvis børn eller unge har næsten konstant erektion
- Hvis et barn slikker eller sutter på andre børns kønsorganer eller opfordrer andre børn til at gøre det på sig selv
- Hvis et barn i før-puberteten prøver at gennemføre samleje enten genitalt eller analt
- Hvis et barn gentagne gange prøver at få andre børn eller voksne til at berøre sine kønsorganer, når barnet har passeret 3 til 4-års alderen
- Hvis et barn er fikseret på sex og altid er det barn i gruppen, der er primus motor i de seksuelle aktiviteter, eller hvis barnet konstant taler og tegner om emnet, nærmest som en rille i en grammofonplade
- Hvis et barn ved for meget om sex, det er for eksempel ikke aldersvarende viden for et barn i børnehavealderen at vide, hvad oralsex er, og hvordan sæd ser ud. Ligesom det ikke er aldersvarende for en 9-årig at leje pornofilm
- Hvis børn eller unge er tydeligt seksuelt indladede eller opfordrende overfor voksne

- Hvis et barn over børnehævealderen gnider sit kønsorgan mod møbler og mennesker eller piller ved sit køn i en grad, så andre børn tager afstand
- Hvis et barn tydeligvis foretrækker at lege seksuelle lege med henholdsvis yngre eller ældre børn

8. Tegn på seksuelle overgreb

Mulige fysiske symptomer

Fysiske symptomer kan være en direkte følge af seksuelle overgreb, men langt fra alle former for seksuelle overgreb efterlader fysiske skader på barnet eller den unge.

Symptomer omkring kønsorganer

Der kan være tale om rødmen, mærker, irritation eller blødninger ved kønsorganer eller endetarmsåbning samt underlivssmerter og eller påfaldende ubehag, når barnet eller den unge tisser eller har afføring. Endvidere kan der forekomme ufrivillig vandladning og afføring, efter de har været renlige.

Mave og fordøjelsesproblemer

Nogle børn og unge udviser tegn på seksuelle overgreb ved at få mave- eller fordøjelsesproblemer, der ikke umiddelbart kan findes nogen andre fysiske forklaringer på. Klager over utilpashed, ondt i maven og smerter i underlivet kan også forekomme.

Området omkring munden

Revner omkring mundvigene samt sår og skader i mundhulen kan forekomme som følge af, at barnet eller den unge har været udsat for orale seksuelle overgreb. Nogle børn og unge kan have vanskeligt ved at synke, ligesom bestemte fødevarer kan vække kropsligt ubehag eller følelser forbundet med de seksuelle overgreb.

Påfaldende fysisk fremtoning

Den påfaldende fysiske fremtoning går i to retninger, hvor barnet eller den unge enten forsøger at skjule sin køns- og pubertetsudvikling ved for eksempel at gå i alt for stort tøj eller modsat ved at klæde sig meget udfordrende. Endvidere forsøger nogle børn og unge at vægre sig mod kropslig kontakt. Der kan også være tale om, at barnet eller den unge er usoigneret, beskidt, ikke vil gå i bad, føler lede ved sin krop med mere.

Mulige psykiske tegn og reaktioner

Børn og unge, der udsættes for seksuelle overgreb, kan udvise forskellige psykiske tegn og reaktioner. Umotiveret gråd, angstreaktioner og utryghed Børn og unge, der udsættes for seksuelle overgreb, og som føler, at de ikke kan tale med andre om det, lever i en følelsesmæssig spænding. Det kan vise sig ved pludselig og tilsyneladende ubegrundet gråd eller angstreaktioner. Det kan også vise sig ved, at de pludselig bliver bange for mørke, bange for at være alene eller bange for bestemte lyde og lugte.

Apati, opgiveness, meningsløshed og depression

Børn og unge, der udsættes for seksuelle overgreb, kan opleve magtesløshed. Måske forstår de ikke, hvad de udsættes for, ligesom de kan være præget af følelser af tristhed og ensomhed, der kan udvikle sig til depressive reaktioner.

Manglende selvværdsfølelse, hjælpeløshed og passivitet

Børn og unge, der udsættes for seksuelle overgreb, har tendens til at synes dårligt om sig selv. Deres følelse af selvværd bliver påvirket negativt, ligesom de kan miste troen på sig selv og egne kompetencer, og de kan derfor komme til at fremstå hjælpeløse og passive.

Søvnløshed og mareridt

Alle børn og unge kan være bange for mørke og have nætter, hvor de ikke kan sove eller har mareridt, men der bør reageres, hvis der opstår et mønster, eller det optræder samtidig med andre signaler på seksuelle overgreb.

Dissociation

Børn og unge, der udsættes for seksuelle overgreb, kan være nødsaget til at oparbejde en overlevelsestrategi, hvor de fraspalter følelser, fornemmelser og erindringer i forbindelse med overgrebene. Det kan komme til udtryk ved, at blikket bliver fjernt, mimikken stivner, og de lukker af for omverdenen, så man er ude af stand til at komme i reel kontakt med dem.

Mulige sociale og adfærdsmæssige tegn og reaktioner

Børn og unge, der udsættes for seksuelle overgreb, kan udvise forskellige sociale og adfærdsmæssige tegn og reaktioner.

Ændring af adfærd

Har man kendt barnets eller den unges tidligere, normale adfærd, og kan man pludselig se markante ændringer, der bekymrer, så bør man reagere. Det kan være, at barnet eller den unge har svært ved at indgå i forpligtende, følelsesmæssige relationer med andre, eller at barnet eller den unge mister sin nysgerrighed og tillid til omgivelserne.

Vær opmærksom på, at seksuelle overgreb kan have stået på i årevis, hvorfor man ikke nødvendigvis kan se ændringer i adfærden.

Påfaldende aktiv seksuel adfærd

Børn og unge, der udsættes for seksuelle overgreb, vil måske vise det ved avancerede seksuelle lege. Nogle børn og unge udviser en påfaldende seksuel adfærd over for voksne, hvor der sker en sammenblanding af kontakt, omsorg og seksualitet, fordi barnet grundet de seksuelle overgreb ikke har lært at skelne.

Modvilje mod at være sammen med en bestemt person

Afhængig af barnets eller den unges alder, udviklingstrin og relation til en eventuel krænker, vil barnet eller den unge måske protestere mod at skulle være sammen med eller alene med en bestemt person.

Aggressivitet, destruktivitet og hyperaktivitet

Nogle børn og unge vil reagere på overgrebet ved at blive aggressive over for andre børn og voksne og eventuelt have uforklarlige raserianfald, hvilket også kan resultere i fysiske angreb på andre. Andre børn og unge reagerer med hyperaktivitet, hvor de kan være præget af at skifte aktivitet i et meget højt, uligevægtigt tempo.

Manglende koncentration

Mange børn kan få problemer med at koncentrere sig samt med indlæring og leg.

Selvdestruktiv adfærd

Hos de lidt større børn og unge vil man nogle gange kunne se selvmordstanker eller anden selvdestruktiv adfærd, hvor barnet eller den unge for eksempel skærer i sig selv, brænder sig selv eller lignende.

Spiseforstyrrelser

Seksuelle overgreb kan føre til spiseforstyrrelser, hvor barnet eller den unge sulter sig, anoreksi, eller spiser overdrevent og efterfølgende kaster op, bulimi.

Regredierende adfærd

En regredierende adfærd betyder, at barnet eller den unge går tilbage i sin udvikling og pludselig udviser en adfærd, som barnet eller den unge ellers var vokset fra, såsom at tisse i sengen eller i bukserne, at have afføring i bukserne, at tale med en overdrevent barnlig stemme og at gå helt i baglås i kendte situationer.

Vedholdende tavshed

Hemmeligholdelse samt trusler om repressalier, hvis overgrebet afsløres, kan være en belastning for barnet eller den unge. En afsløring af overgrebene kan derfor opleves som mere skræmmende for barnet eller den unge end selve overgrebene. Det kan resultere i, at barnet eller den unge reagerer med tavshed og isolation.

FYSISKE³ OG PSYKISKE OVERGREB MOD BØRN OG UNGE, SOM IKKE ER AF SEKSUEL KARAKTER

9. Definition af vold

Er en handling eller trussel, der uanset formålet kan krænke en anden persons integritet, eller som skræmmer, smerter eller skader personen – uanset om personen er barn eller voksen. Volden kan have samme effekt på andre personer, der overværer eller overhører handlingen. Volden kan både være en bevidst handling eller en handling, der sker i effekt.

Uanset typen af vold, der begås mod et barn, så er der tale om en adfærd fra forældrene eller andre omsorgsgivere, som er ødelæggende for eller forhindrer udviklingen af et positivt selvbillede hos barnet. Enhver form for vold bringer barnets udvikling og sundhed i fare (SISO)

10. Mulige tegn og reaktioner

Fysiske tegn	Psykiske tegn	Sociale og adfærdsmæssige tegn
Mærker efter slag	Tristhed	Koncentrationsvanskeligheder if. til leg og samvær med andre
Brandmærker	Indadvendthed	Leg med f.eks. dukker, hvor vold illustreres
Sår på kroppen	Ensomhedsfølelse, føler sig anderledes	Vanskeligheder med impuls kontrol
Mærker efter kvælningsforsøg	Isolation	Indlæringsvanskeligheder
Brud på arme og ben, kraveben eller andre knoglebrud	Utryk tilknytning	Tab af kompetencer
Symptomer på "shaken baby syndrome"	Mistillid til voksne	Udadreagerende, aggressiv adfærd
Hyppige skadestuebesøg	Dissociation	Følelse af frustration og vrede
Psykosomatiske klager	Lav selvfølelse	Hyperaktivitet, hypersensitivitet
Vanskeligheder med kropslig kontakt, berøring	Hjælpeløshed, magtesløshed	Angst
Søvnvanskeligheder	Skyldfølelse, skamfølelse	Selvdestruktiv og selvskadende

³ Fysiske og psykiske overgreb, som ikke er af seksuel karakter betegnes i det følgende som Vold.

		adfærd
	Begyndende depression	Udvikling af beskyttelsesstrategier for at undgå vold eller afsløring
	Manglende identitetsfølelse	Overtilpassethed
	Svært ved at løsrive sig fra forældre/løsrive sig for hurtigt	Vanskeligheder ved at regulere følelser
	PTSD	

PRESSEHÅNTERING

Pressehåndteringen er Familie- og Kulturdirektørens ansvar, og direktøren beslutter, hvem der udtaler sig i tilfælde af henvendelser fra pressen.

Børne- og Familiecentret
Lemvig Kommune
Vasen 14, 7620 Lemvig
Telefon: 96 63 13 00

Revideret pr. november 2018

Troværdighed i forhold til spørgemåden

Der skal som udgangspunkt ALTID stilles åbne spørgsmål til barnet, ligesom det skal være barnets egne ord, der benyttes ved den videre samtale.

Det højner barnets troværdighed, og gør risikoen for påvirkning af barnet mindre.

Al samtale skal noteres - både spørgsmål og svar - og gerne i direkte tale, så det helt og holdent er barnets egne ord og udtalelser.

Troværdighedsskema:

Åbne spørgsmål

Høj troværdighed

- A. Åbne/generelle spørgsmål
(fx Hvad var det, der skete?)
- B. Fokuserende/centrerende
(fx Hvordan har du det, når du er hjemme hos far?)
- C. Multiple choice (valgmuligheder)
(fx Var du nøgen, eller havde du tøj på?)
- D. Ja/nej – spørgsmål
(fx Havde du tøj på?)
- E. Ledende spørgsmål
(fx Så tog han dit tøj af, ikke?)

Lukkede spørgsmål

Lav troværdighed

MIDT- OG VESTJYLLANDS **POLITI**
VISITATIONSGRUPPEN

VEJLEDNING TIL FAGPERSONER

I sager om overgreb mod børn

Hvad skal man som fagperson være opmærksom på i forhold til politiets efterforskning?

Kontakt:

Midt- og Vestjyllands Politi
Central Efterforskning
Visitationsgruppen
Stationsvej 74, DK-7500 Holstebro
Sikker mail: mvjyl-visitation@politi.dk
Tlf.: 61 90 00 11

Primært for frontpersonale (Lærer, pædagog, dagplejer, plejefamilie, sundhedspersonale osv.)

Mange sager om overgreb mod børn bliver anmeldt til politiet via kommunen på baggrund af en underretning fra eksempelvis vuggestue, børnehave, skole, dagpleje, plejefamilie eller sundhedspersonale.

- En del af underretningerne sker efter, at barnet har fortalt/betroet sig til den voksne, som barnet føler sig tryk ved.
- Det er oftest en enkelt sætning eller bemærkning, som skaber bekymring, og hvad gør man så?

Hvis man som fagperson bliver betroet en "hemmelighed" fra et barn, kan man være usikker på, hvad man må snakke med barnet om.
"Man må da ikke snakke med barnet, inden det er videoafhørt af politiet!"

Jo, det må man godt!

Man må bare ikke "afhøre" barnet – og heller ikke lave sin egen "videoafhøring", selvom det er gjort i den bedste mening.

Der er særlige regler for, hvordan videoafhøring skal foregå og må kun udføres af særligt uddannet politipersonale.

Hvis barnet fx fortæller, at "far/mor/pap-far har rørt ved min tissemand", er man nødt til at spørge barnet lidt om, hvad der er sket. Dette for at klarlægge, om der er tale om en uskyldig badesituation, toiletbesøg eller om der er reel grund til bekymring for, at barnet har været udsat for overgreb.

Det gør man ved at bruge "åbne spørgsmål" – fx:

- Hv-ord ("Hvad sker der?", "Hvem gør det?", "Hvordan gør han/hun det?").

For ikke at lægge ordene i munden på barnet, skal man spørge åbent

- "Du sagde, at der skete...fortæl lidt mere om det"

Se "troværdighedsskemaet" bagest i vejledningen.

Hvis der er en reel bekymring:

Hvis barnet ved de uddybende spørgsmål bekræfter bekymringen, runder man samtalen af – uden at virke afvisende – og ved at forsikre barnet om, at man har hørt, hvad barnet siger.

- Fortæl barnet, at man bliver nødt til at fortælle nogen om det, som barnet har fortalt, så barnet kan blive hjulpet til, at det ikke sker igen.
- Det er vigtigt, at samtalen med barnet skrives ned – gerne med barnets udtalelser i citatform.

Kommunerne har udarbejdet beredskabsplaner, hvor man som fagperson kan se, hvordan man håndterer sådanne sager i kommunen.

Er man i tvivl, kan man kontakte socialforvaltningen og få yderligere vejledning.

Primært for kommunernes sagsbehandlere

Oftest er det kommunen, der anmelder til politiet, men hvis fx forældre, barnet selv, eller andre anmelder direkte til politiet, underretter politiet herefter kommunen.

Inden en anmeldelse:

- Bør der ske en formel drøftelse mellem politi (visitationsgruppen) og kommunen. Her aftales, om der skal ske anmeldelse, eller om der skal iværksættes en socialfaglig indsats.
- I visse tilfælde vil politiet bede kommunen om at foretage en børnesamtale for yderligere belysning af sagen. Herunder må der ikke ske "afhøring" af barnet! Under samtalen med barnet må der kun stilles åbne spørgsmål.
- Det er vigtigt, at samtalen bliver skrevet ned – gerne med spørgsmål til og udtalelser fra barnet i direkte citat.

Se "troværdighedsskemaet" bagest i vejledningen.

Hvilke sager behandles - og hvordan?

- Alle sager vedrørende overgreb mod børn fra 0 - 14 år (vold, seksuelle overgreb mv.).
- Hvis kommunen anmelder til politiet, underretter kommunen Børnehus Midt eller Børnehus Nord, der herefter koordinerer det videre forløb.
- Hos politiet bliver sagerne modtaget og visiteret af visitationsgruppen, hvorefter de bliver sendt videre til det lokalpoliti, sagen hører ind under.

Det er kun i den indledende fase, at kommunen er i kontakt med visitationsgruppen. Herefter er det den lokale sagsbehandler hos politiet, der skal kontaktes.

OBS: Sager vedr. børn i alderen 15-18 år anmeldes direkte til lokalpolitiet.

Vigtig information:

- Kommunen fremsender alt relevant skriftligt materiale vedr. barnet (underretninger, journalnotater mv.)
- Relevant information er også oplysninger om øvrige børn, halvsøskende eller tidligere bekymringer.
- Barnet og forældrenes generalia og forældremyndighedsoplysninger.
- Kort resumé af sagen samt oplysning om kontaktperson hos kommunen.

Vigtigt:

Vær særlig opmærksom hvis mistænkte er forældremyndighedsindehaver eller bor sammen med barnet!

Af hensyn til den videre efterforskning og barnets sikkerhed bør der ikke - uden forudgående aftale med politiet - ske orientering til forældremyndighedsindehaver om underretningen til kommunen eller anmeldelsen til politiet.

I disse tilfælde bør kommunen overveje, om der skal iværksættes sikkerhedsmæssige foranstaltninger for barnet - evt. midlertidig anbringelse udenfor hjemmet.